

СОРОК ЧЕТВЕРТА РУНА

Вейнемейнен хоче грати на кантеле, але ж інструмент — у морських безоднях. — Вейнемейнен величезними граблями намагається добути інструмент. — Кантеле не знаходиться. — Вейнемейнен майструє новий інструмент і добуває з нього чудові акорди.

Старий певний Вейнемейнен
так собі тепер міркує:
"Ох, було б сьогодні добре
звеселитись, повтішатись
у новім селі на святі,
на отім дворі прекраснім,
та вже кантеле пропало,
перейшла моя потіха
вже навек до риб в оселю,
10 та до сеньги в глиб камінний,
на потіху щуді в морі,
Веллямо жильцям на радість;
вже його нам не поверне,
не віддасть його вже Ахто.

Ільмарінене, ковалю,
працював, кував ти вчора,
та покуй ще ти й сьогодні,
скуй мені граблі залізні,
на граблях — зубці міцніші,
20 викуй ще й граблище довге,
щоб я міг гребти в потоках,
щоб громадив хвилі в купи,
очерет зібрав в копиці
на морському побережжі,
щоб знайшов я в морі арфу,
взяв би кантеле те знову
з тих містин, де плещуть риби,
де живуть в камінні сеньги".

30 Сам коваль той Ільмарінен,
той коваль одвічний, майстро,

змайстрував граблі залізні,
мідяне граблище довге,
по сто сажнів в кожному зубі,
довше в'ятєро граблище.

Взяв старенький Вейнемейнен
ті граблі важкі, залізні,
перейшов він небагато,
путь він подолав коротку, —
по вальцях, укритих дьогтем,
40 по вальцях, що куті з міді.

Там був човен, ні, два човни,
байдаки там два стояли,
на вальцях, укритих дьогтем,
на вальцях, що куті з міді,
там один новий був човник,
човник другий був старенький.

Старий мовив Вейнемейнен,
до нового човна каже:
"Ти зійди у воду, човне,
50 ти спустися, човне, в хвилі,
щоб тебе не вів я в море,
не держав великим пальцем".

Зараз вийшов човен в море,
сам зійшов на водотечу.

Старий певний Вейнемейнен
на край човника усівся,
взяв він чистити те море,
піднімати водотечу;
водяні квітки змітає,
60 все сміття по надбережжю,

комишу шматочки навіть,
водяних рослинок крихти.
Він згинає кожну гілку,
зачепля граблями рифи,
та ніде знайти не може
арфи, зробленої з кості.
Вже його погигбла втіха,
кантеле навек пропало.

Старий певний Вейнемейнен
70 повернувся назад додому,
він чолом поник журливо,
шапка збочилася набік,
та ще раз він мовив слово:
"Я ніколи не знайду вже
давніх звуків в рибній кості,
навтішання — в щучім зубі".

Ось лісочок він минає,
він іде собі край гаю;
чує, плаче там береза,
80 верстувата там горює;
він іде до неї ближче,
наближається до древа,
запитався так берези:
"Чом, красо-березо, плачеш,
чом ти журишся, зелена,
ти, журлива, з білим пасом?
Не ведуть тебе до бою,
воювати не неволять".

Мовить дерево розумно,
90 мову так зняло зелене:
"Може, дехто так і скаже,
так мовлятиме за мене,
що лиш в radoцax живу я,
шелешу гілками радо,
я ж бездольна, вся в клопотах,
бо журба моя — вся радоц,
я себе сама жалкую,
лих зазнаючи немало.

Я низьким журюся станом,
100 плачу я на свою бідність;
я, нещасниця бездольна,
так нещасна без підпори,

на оцім паскуднім місці
мушу день і ніч стояти.

Стільки щастя й раювання
мають інші в тій надії,
що поверне літня радість,
на годині теплій стане;
я, проте, дурна береза,
мушу тут стояти, бідна,
110 щоб кору із мене дерли,
щоб гілля мое рубали.

Часто дуже до берези,
часто-густо прибігають
по весні короткій діти,
до мого твердого кряжу,
з гострим ножиком підходять,
сік з мого осердя точать;
злий чабан улітку часто
120 з мене пояс мій знімає
та плете миски і піхви,
і на ягоди кошілки.

А буває, біля мене,
біля ніжної берези,
надовкруг сидять дівчата,
гілочки стинають з мене,
угорі стинають зеленъ,
в'яжуть віники для лазні.

Дуже часто мене, ніжну,
130 делікатну, білокору,
і рубають, і стинають,
розскепляють на поліна;
адже тричі цього літа,
все за теплої години,
при мені мужі ставали,
і сокири тут гострили —
все на мене, бідночолу,
щоб з життям я розлучилась.

Влітку так я літувала,
140 це була моя потіха,
а зима була не краща,
снігу час не був любіший.

Так було давніше й завжди —
сум моє обличчя тьмарить,

хилить голову додолу,
і мої блідніють лица,
як собі я пригадаю
день мій чорний, злу годину.

Біль тоді вітри приносять,
150 і несе турботи іній,
зелень хутра вихор зносить,
мене іній роздягає.

Я, бездольная береза,
деревце оте нещасне,
тут лишаюся невбрана,
тут стою під вітром гола,
в лютім холоді на стужі,
плачу й стогну на морозі".

Старий мовить Вейнемейнен:

160 "Ти не плач, моя березо,
не сумуй, зеленолиста,
не журися, в білім пасі;
ти ще долю щасну маєш,
і життя твоє відрадне,
ти, радіючи, заплачеш,
будеш втіхою бриніти".

Старий певний Вейнемейнен
робить арфу із берези,
цілий літній день робив він,
170 за день кантеле урядив
на туманнім, млистім розі,
на острівчику лісистім
закрут кантеле різьбить він,
на потіху робить скриню,
закрут робить він тривалий,
цілу скриньку верстувату.

Старий мовить Вейнемейнен,
він такі слова мовляє:
"Закрут кантеле готовий,
180 всім на радощі ця скринька,
де ж я шрубиків дістану,
де візьму кілочків добрих?"

На дорозі дуб піднісся,
виріс високо надворі,
все гілля було до міри,
були жолуді на вітах,

а на жолудях — по кулі,
а на кулі — по возулі;
там возуля закувала:

190 голосів там п'ять лунало,
потекло із дзьоба злото,
і срібло збігало гоїно
на горбочки золотисті,
на сріблясті високості,
там на кантеле гвіздочки,
там він взяв кілки на арфу.

Старий мовить Вейнемейнен
і такі слова мовляє:

"Є на кантеле гвіздочки,
200 є кілки на арфу нову;
аж те кантеле не повне,
струн п'яти йому бракує;
де б на струни я розжився,
струн бренливих де дістати?"

Він тих струн іде шукати,
попід лісом переходить;
в лісі там сидить дівчатко,
там сидить дівча в долині.
Ця дівчина і не плаче,
210 і не дуже, щоб радіє,
тиху співанку співає,
щоб зайшов хутчіше вечір,
сподівається, що милий
надійде до неї скоро.

Старий певний Вейнемейнен
босоніж біжить хуtenessько,
без панчів туди береться;
як туди прибіг, нарешті,
попрохав волосся в дівки
220 і такі слова мовляє:

"Дай свого волосся, дівко,
твоїх кучерів ніжненьких,
щоб вони пішли на струни,
на потіху віковічну".

І дало дівча волосся,
своїх кучерів найм'якших,
подало їх п'ять, шість навіть,
може, їх було й семірко.

Струни кантеле з'явилися,
виграйна довіку радість.

Було кантеле готове;
сів старий тут Вейнемейнен
на стілець коло одвірка,
на ослін він сів камінний,
бере кантеле до рук він,
взяв свою він осолоду,
повернув до неба закрут,
а голівку — до коліна,
і налагодив він струни,
240 і настроїв так, як треба;
ось налагоджені струни,
стало кантеле готове;
взяв він арфу на коліна,
навкоси її поставив;
по тих струнах десять нігтів,
всі п'ять пальців перебігли,
і брелять по струнах радо,
перестрибують там прудко.

Вейнемейнен починає —
250 це на кантеле він грає,
делікатно водить пальцем,
вигина палюх до себе,
і гучить берези древо,
і бренить берези зелень,
і співа возулі золото,
і пливе дівочий волос.

Пальці дідові так грають,
струни кантеле рокочуть,
скачуть гори, рветься камінь,
260 навіть скелі затремтіли,
рифи луснули на морі,
хрящ поплив на рівних водах,
і зраділи всі ялини,
застрибали пні в діброві.

Все жіноцтво Калевали
кидає шиття й прядіння,
мов струмок, біжить нестримно,
наче річка лине-рветься;
молодиці йшли й сміялись,
270 йшли веселі господині,

щоб того грання почути,
ту потіху подивляти;
чоловіки при музиці
без шапок усі стояли,
скільки там було жіноцтва —
коло лиць тримали руки;
у сльозах дівчатам очі,
навколінцях парубоцтво, —
всі заслухані й поважні,
280 кантеле всіх вчарувало.

Як одні уста, всі мовлять,
як один язик, всі кажуть:
"Не бувало зовсім перше
тут таких натхненних звуків,
ми такого ще не чули,
скільки місяць сяє й світить".

Те грання лунає бучно,
за шість сіл воно заходить —
там нікого не лишилось,
290 щоб не йшов ту гру почути,
те натхненне вигравання,
теє кантеле чарівне.

Лісова звірня так само,
пазурі сховавши, сіла,
щоб те кантеле почути,
ту потіху подивляти.

Наповітряні летухи
на кілках всі посідали,
і морські всіякі риби
300 всі до берега беруться,
із землі хробацтво лізе,
в порошок піску плазує,
виганяється, щоб слухать
того бренькоту живого,
тої кантеле потіхи,
Вейнемейненових звуків.

Мудрий старець Вейнемейнен
виграває дивовижно,
дивно ті лунають звуки;
310 день він грав, день другий грає
без перестанку й спочинку,
від ранкового сніданку,

підперезаний як був він
в тій самій одній сорочці.

На господі грав у себе,
у своїй ялинній хаті —
і гучав там дах на хаті,
і двигтів поміст в покоях,
там співали стеля й двері,
320 там гукали всі віконця,
піч гула, гуділа цегла,
і підпори всі дэвеніли.
І пішов музика лісом,

і пішов ялинним гаєм —
никли сосни всі додолу,
нагиналися ялини,
із гілля шишки спадали,
до коріння віти гнулись.

Чи гаями він мандрує,
330 чи простує чагарями,
радо там гаї гуляють,
чагарі отам радіють,
всі квітки ласкаво зорять,
нагинаються сучечки.